

Ασημίνα Μαυροειδή
Ειδική Εκπαιδευτικός

6^ο Πανελλήνιο
Παιδοψυχιατρικό Συνέδριο
15-17 Μαΐου 2009

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ
ΣΤΟΥΣ ΕΦΗΒΟΥΣ

ΜΥΘΟΣ Ή ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ;

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
Εισαγωγή.....	3
Δυσκολίες.....	3
* Στην Επιγνώση Της Μορφολογίας Και Της Φωνολογίας Του Λογού	4
* Στη Γνώση Της Συνταξης Της Νέας Ελληνικής.....	4
* Στην Επεξεργασία Επιχειρηματολογικών Κειμένων-Δοκιμιών Διαθεματικού Περιεχομένου.....	5
* Στη Συγκέντρωση Και Στη Προσοχή	6
* Στη Μνήμη.....	6
* Στην Εφαρμογή Μνημονικών Τεχνικών.....	6
* Στα Μαθηματικά-Στη Φυσική	6
Πρόγραμμα Αποκατάστασης	7
Αρχές Μεθοδολογίας	8
Υλικό.....	9
Αποτελέσματα.....	10

Εισαγωγή

Η Αντιμετώπιση των Μαθησιακών Δυσκολιών (Μ.Δ) είναι επιτακτικά **αναγκαία** αλλά και θεραπευτικά **πραγματοποιήσιμη** την περίοδο της εφηβείας.

Ένα χαρτί «επιείκειας» ή προφορικής εξέτασης δεν εξασφαλίζει πάντα μια ομαλή και αξιοπρεπή διαβίωση του εφήβου με Μ. Δ. στο σχολείο, ούτε η αδαής, όσον αναφορά τις Μ. Δ., φροντιστηριακή βοήθεια, αντικαθιστά ένα πρόγραμμα αποκατάστασης.

Δυσκολίες

Οι λόγοι, που υπαγορεύουν και απαιτούν τη συνέχιση ή ακόμα και την έναρξη ενός προγράμματος Αποκατάστασης σε μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου με Μ.Δ. υπαγορεύονται κυρίως από τις μείζονος σημασίας δυσκολίες, που εμφανίζουν, κατά την ανάπτυξη βασικών γνωστικών δεξιοτήτων και στην προσέγγιση καίριων γνωστικών δοκιμασιών της σχολικής εκπαίδευσης. Οι δυσκολίες αυτές, κυρίως εντοπίζονται :

* Στην Ανάγνωση

- πολυσύλλαβων ή άγνωστων σημασιολογικά λέξεων.
- λέξεων με σύνθετη φωνοτακτική δομή (π.χ. πολυπολιτισμική, εκχρηματισμένη, ψευδάργυρος.)
- κειμένων, μακροσκελών και νοηματικά σύνθετων (π.χ. κείμενο του σχολικού βιβλίου της Ιστορίας, της Βιολογίας.)

* Στην Αναγνωστική Κατανηση

- στην εφαρμογή στρατηγικών κατανόησης και μάθησης, που υπαγορεύονται από τη δομή του κειμένου.

- στον εντοπισμό των μερών του κειμένου που δίνουν σημαντικές πληροφορίες.
- στην οργάνωση των πληροφοριών, που αντλούν από το κείμενο.
- στην πρόσβαση στο σημασιολογικό περιεχόμενο λέξεων σημαντικών για την κατανόηση του κειμένου.
- στη χρήση διορθωτικών στρατηγικών κατανόησης του λεξιλογίου (χρήση λεξικού).
- στην ερμηνευτική κατανόηση (διατύπωση συμπερασμάτων, υποθέσεων).
- στην κριτική κατανόηση (διατύπωση προσωπικής άποψης, εφαρμογή συγκριτικής, συσχετιστικής σκέψης).

*** Στην Επιγνώση Της Μορφολογίας Και Της Φωνολογίας Του Λόγου**

- η, συχνά, λανθασμένη επεξεργασία του παθητικού τύπου του Αορίστου του ρήματος «κατακτώ», στην πρόταση «οι Βυζαντινοί κατακτήθηκαν από τους Άραβες» ως ενεργητικού έχει επίδραση στην ορθή κατανόηση της πρότασης
- η επίσης συχνή σύγχυση εάν «ο Καζαντζάκης» και «ο Καζαντζίδης» ή «ο Περικλής» και «ο Θεμιστοκλής» είναι το ίδιο πρόσωπο.

*** Στη Γνώση Της Συνταξης Της Νεας Ελληνικής**

- δυσκολία στην επεξεργασία σύνθετων συντακτικών σχημάτων π.χ. γενική υποκειμενική, γενική αντικειμενική μηχανισμοί ονοματοποίησης επαυξημένες προτάσεις

Ακόμα

Η μορφολογία στη Ν.Ε. παίζει και συντακτικό ρόλο συνεπώς, το έλλειμμα στην επίγνωση της μορφολογίας επιφέρει και έλλειμμα στο μορφοσυντακτικό επίπεδο του λόγου.

π.χ.

*** Στην Αναπτυξη Θεματος Εκθεσης**

- στο σχεδιασμό του κειμένου
- στη συγγραφή κειμένου υψηλής πληροφορητικότητας
- στην ανάπτυξη επιχειρηματολογίας
- στην πρόσκτηση γλωσσικής συνοχής και νοηματικής συνεκτικότητας
- στην οργάνωση και δόμηση του παραγομένου λόγου
- στη λεξική και γραμματική δήλωση συσχετισμών που εκφράζουν αιτία, αποτέλεσμα, σκοπό, εναντίωση
- στην ολοκλήρωση του κειμένου

*** Στην Προφορική Και Γραπτή Απόδοση Του Κειμενου Της Ιστορίας**

- στην απόδοση της διαδοχικότητας και ακολουθίας των ιστορικών πληροφοριών
- στη χωροχρονική τοποθέτηση των γεγονότων
- στην απόδοση επαγωγικών πληροφοριών όπως εκφράζονται μέσα από νοηματικές σχέσεις αιτίας, αποτελέσματος, συνεπειών
- στην απομνημόνευση κύριων ονομάτων, τοπωνυμίων, ημερομηνιών
- στην κατανόηση, επεξεργασία και χρήση ιστορικών όρων π.χ. διοικητική οργάνωση, πολιτισμός, μεταρρύθμιση και
- στην απόδοση των κειμενικών πληροφοριών με ακρίβεια και σαφήνεια.

*** Στην Επεξεργασία Ακαδημαϊκών Κειμενων Ποικιλου Θεματικού Περιεχομενου**

- στη συγκράτηση και ανάκληση των κειμενικών πληροφοριών
- στη προφορική και γραπτή απόδοση αυτών
- στην αποκωδικοποίηση ερωτήσεων που απευθύνονται στο κειμενικό περιεχόμενο και στην επιλογή του κατάλληλου χωρίου του κειμένου ως απάντηση αυτών
- στη χρήση ανάλογου λεξιλογίου
- στην εκφραστική ακρίβεια και σαφήνεια.

*** Στην Επεξεργασία Επιχειρηματολογικων Κειμενων-Δοκιμιων Διαθεματικού Περιεχομενου**

- στη συγκράτηση περίληψης

- στη διαδικασία νοηματικής πύκνωσης και απαλοιφής
- στην αναγωγή στην υπερκείμενη έννοια
- στον αφαιρετικό συλλογισμό
- στη γλωσσική έκφραση της συλλογισμικής του κειμένου

*** Στη Συγκέντρωση Και Στη Προσοχή**

*** Στη Μνήμη**

*** Στην Εφαρμογή Μνημονικών Τεχνικών**

*** Στην Εφαρμογή Μεταγνωστικών Στρατηγικών**

*** Στην Επεξεργασία Οποιασδήποτε Γνωστικής Δοκιμασίας Έχει Τα Χαρακτηριστικά «ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ» (Problem Solving).**

*** Στα Μαθηματικά-Στη Φυσική**

- στην ακολουθία αλγοριθμικής διαδικασίας
- στη γλωσσική έκφραση αυτής
- στην αποκωδικοποίηση μαθηματικών συμβόλων
- λάθη που οφείλονται σε ελλείμματα οπτικο-χωρικής αντίληψης
π.χ. αντιγραφή ψηφίων, κατασκευή γραφημάτων κ.τ.λ.
- στη μετατροπή γλωσσικών πληροφοριών σε μαθηματικές εξισώσεις ή τύπους Φυσικής
- στην απόδοση της αιτίας και των παραγόντων τέλεσης φαινομένων της Φυσικής κ.α.

Πρόγραμμα Αποκατάστασης

Τα γνωστικά αντικείμενα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανεβαίνουν εξαιρετικά απότομα την κλίμακα νοηματικής πυκνότητας και γλωσσικής συνθετότητας με αποτέλεσμα οι μαθητές με Μ. Δ. να μην μπορούν ν' ανταποκριθούν σ' αυτά, στις προσδοκίες των γονέων, των εκπαιδευτικών, του ίδιου τους του εαυτού, ενώ, αναπτυξιακά, ως προς τη γνωστική αντίληψη δεν υστερούν από τους συνομήλικούς τους.

Το ελλιπές, στα θέματα ειδικής αγωγής θεσμικό πλαίσιο τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το, ενίοτε, ανενήμερωτο εκπαιδευτικό περιβάλλον και η επίμονη εκπαιδευτική ακαμψία ως προς την προσαρμογή του, εκάστοτε, γνωστικού αντικειμένου στον «ιδιαιτερο» τρόπο σκέψης που οι μαθητές με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες διαθέτουν,

επιτείνει την ανάγκη χορήγησης ενός οργανωμένου και δομημένου προγράμματος αποκατάστασης, από ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη διατείνοντας την πλαισίωση, την οργάνωση και την υποστήριξη που η ίδια η φύση των δυσκολιών αυτών υπαγορεύει.

Εφαρμόσαμε, επί σειρά ετών, Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Αποκατάστασης Μαθησιακών Δυσκολιών σε Εφήβους, το οποίο

Προϋποθέτει αναλυτική Μαθησιακή Αξιολόγηση ανάλογα με την ηλικία και την τάξη και διεπιστημονική συνεργασία όπου απαιτείται

Βασίζεται σε Ειδική Μεθοδολογία

Στηρίζεται σε Αρχές και Στρατηγικές

Απαιτεί ειδική εκπαίδευση και

Πραγματώνεται με πλούσιο μαθησιακό υλικό που αφορά τους γνωστικούς τομείς που οι δυσκολίες εκδηλώνονται.

Αρχές Μεθοδολογίας

- * επεξήγηση του λόγου και του στόχου του προγράμματος
- * οικειοθελής συμμετοχή του εφήβου
- * αναλυτική επεξήγηση του αντικειμένου προς επεξεργασία και του τρόπου επεξεργασίας
- * περιορισμένος αριθμός νεοεισερχόμενων πληροφοριών
- * σύζευξη με προϋπάρχουσα γνώση
- * συνεχής ανατροφοδότηση της κατανόησης της πληροφορίας
- * ενθάρρυνση συμμετοχής του μαθητή
- * σύζευξη με αμέσως προηγούμενη εισερχόμενη πληροφορία
- * πρότερη της γραπτής η προφορική επεξεργασία
- * λεκτικές και οπτικές πληροφορίες μαζί
- * γλωσσική ακρίβεια και σαφήνεια κατά την έκφραση του θεραπευτή
- * χορήγηση στρατηγικών οργάνωσης στον τρόπο σκέψης και δόμησης στην επεξεργασία της πληροφορίας
- * εναλλαγή προσώπων στο ρόλο του «συγγραφέα» όπου χρειάζεται
- * προσαρμογή του υλικού στο βαθμό ανταπόκρισης και στη φύση/διάγνωση των Μ. Δ. δυσκολιών.

Υλικό

Οι Στρατηγικές Ανάγνωσης, Παραγωγής Γραπτού Λόγου, Μελέτης, Ανάπτυξης Λεξιλογίου, Ανάκλησης-Απόδοσης Πληροφοριών ενσωματώνονται στο σχετικό υλικό που χορηγείται.

● Υλικό Ανάγνωσης κειμένων διαθεματικών ενοτήτων γραμμένων σε ειδική μορφή (φραστικές ενότητες) για βελτίωση της αναγνωστικής ικανότητας.

* Υλικό Ανάγνωσης Λέξεων.

* Υλικό Ανάγνωσης Κειμένων από αντίστοιχο υλικό του Δημοτικού.

* Υλικό Κατανόησης και Επεξεργασίας πληθώρας κειμένων διαθεματικών ενοτήτων.

* Υλικό Ανάπτυξης και Σημασιολογικής Επεξεργασίας λεξιλογίου που έχει κριθεί προσβάσιμο και κατάλληλο στην κάθε διαθεματική ενότητα.

* Υλικό Ανάπτυξης Θεμάτων Έκθεσης με απλές γραφικές απαραστάσεις από ερωτήσεις που χαρακτηρίζονται από

- επαγωγική συλλογιστική
- εκφραστική απλότητα

και προσφέρουν

● δομή και οργάνωση του παραγόμενου λόγου βάσει του κειμενικού είδους που εκπροσωπούν (περιγραφικό, αφηγηματικό, πραγματολογικό)

- υποβοηθητική στήριξη στην ανάπτυξη του περιεχομένου.

* Υλικό Παραγωγής και Οργάνωσης Επιχειρηματικού Λόγου με προσιτούς και προσεγγίσιμους υποστηρικτικούς σκελετούς

* Υλικό για προφορική και γραπτή απόδοση επαγωγικής σκέψης (αιτίας-αποτελέσματος)

* Υλικό για Καθ' Υπόταξη Σύνταξη (σύνταξη κύριων και δευτερευουσών προτάσεων με απόδοση της αιτίας, της εναντίωσης κ.τ.λ.)

* Υλικό χωροχρονικού προσανατολισμού.

* Μεταγραφή όλου του βιβλίου της Ιστορίας της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου (εν ενεργεία της Γ΄ Γυμνασίου) ειδικά διαμορφωμένη για παιδιά με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες.

* Γραφή των κειμένων του σχολικού βιβλίου της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄, Β΄, Γ΄, Γυμνασίου με ειδική τεχνική για ευκολότερη αναγνωστική αποκωδικοποίηση συνοδεία υλικού κατανόησης και λεξιλογίου.

Αποτελέσματα

Εφαρμόζοντας το παραπάνω πρόγραμμα, διαπιστώθηκε ότι,

οι μαθητές με Μ. Δ.

άρχισαν να βελτιώνουν τις δυσκολίες τους διαδραστικά και όχι σ' ένα μόνο γνωστικό πεδίο.

Άρχισαν να μπορούν να ορίζουν, να οργανώνουν τη σκέψη τους καλύτερα και να αποδίδουν αποτελεσματικότερα αυτό για το οποίο προσπαθούν.

Άρχισαν να μπορούν να προσεγγίζουν τη γνώση καλύτερα, να μην απορρίπτουν λόγω της δυσκολίας, να δείχνουν στους άλλους τι καταλαβαίνουν και τι όχι να συμμετέχουν ενεργά κι ας μη πετυχαίνουν στο μέγιστο βαθμό.

Προτείνουμε την ευαισθητοποίηση και υπευθυνοποίηση τόσο του σχολικού περιβάλλοντος του θεσμικού πλαισίου και του ειδικής επιστημονικής κοινότητας σε θέματα αξιολόγησης, αντιμετώπισης, διαβίωσης και δυνατότητας για βελτίωση των εφήβων με Μ. Δ.